VERSLAG VAN DE EXCURSIE NAAR DE RINGDIJK (AMSTERDAM)

op 6 oktober 1979

door

Ruud Bank

Deelnemers: Aleven, Bank, Bär, De Boer (2 pers.), Borghout, Gittenberger (2 pers.), Hopman, Stiva (2 pers.), Vriese, De Winter.

Vanwege de weinige vondsten die gedaan zijn tijdens de najaarsexcursie in Valkenswaard (wat overigens niet aan gezelligheid afdeed) werd besloten een extra excursie te houden naar de Ringdijk te Amsterdam om daar naar Helicodiscus te zoeken, 'n slakje dat in Valkenswaard niet werd gevonden. Ofschoon de excursie pas een week van tevoren was aangekondigd, ofschoon er geen tijd bij stond en ofschoon ter plaatse bleek dat buslijn 47 in het weekend niet reed waren er toch 13 mensen op de Ringdijk aanwezig. De excursie stond onder leiding van de heer Gittenberger en berichtgever.

De Ringdijk (ook wel Ringspoorbaan of Ringspoordijk geheten) is een opgespoten dijklichaam dat begint bij Sloterdijk en doorloppt tot Duivendrecht, waarbij het grote delen van Amsterdam doorkruist. Bijgevolg wordt de dijk door een aantal wegen kunstmatig in stukken ver-

deeld. De dijk bestaat al een lange tijd, hij is omstreeks 1930 ten tijde van de grote werkeloosheid opgeworpen om als stadsspoorlijn te dienen. Dit plan werd echter nooit doorgevoerd; de dijk kwam er maar er werd nooit een spoorlijn aangelegd.

De excursie werd gehouden op het dijksegment tussen de Burgemeester Roellstraat en de Erasmusgracht. Over dit dijksegment zijn reeds een tweetal publicaties verschenen (Mienis, 1968: 1363 en Bank, 1977: 3-4), waarbij melding werd gemaakt van een aantal voor Amsterdam opmerkelijke soorten. Aan dit lijstje kan weer een nieuwe soort worden toegevoegd en wel het kleine ondergronds levende slakje Helicodiscus singleyanus inermis. In beperkte kring was dit voorkomen reeds enige tijd bekend, gepubliceerd was het echter nog nooit.

Om half twee hadden zich reeds een aantal mensen bij het excursiepunt verenigd. Met zeven en scheppen werd een aanval op de oostzijde van de dijk gedaan om het begeerde slakje te verzamelen. Plantenwortels werden bekeken en in de dijk werden enige gaten geslagen. Het resultaat was echter nihil totdat Hopman de eerste exemplaren ontdekte. Meteen werden de verzamelactiviteiten verplaatst naar de "omgeving Hopman" waarop Stiva gevolgd door Gittenberger een aantal vreugdekreten slaakten. Tot ongeveer half vier werd fanatiek doorgezeefd waarbij het verkregen materiaal mee naar huis werd genomen voor verdere bewerking. Daarna werd boven op de dijk tussen 'n bepaalde grassoort naar Candidula gigaxii gezocht. Dit was niet geheel zonder gevaar vanwege de daar aanwezige motorcrosser. Als laatste excursiepunt stond de sloot naast de Ringdijk op het programma, alwaar Trichia hispida in grote aantallen voorkomt. Ter plaatse bleek echter de gehele slootkant begroeid te zijn met een ondoordringbaar woud van brandnetels hetgeen verzamelen onmogelijk maakte. De excursie werd afgesloten in een klein gezellig Amsterdams kroegje waar de dorst gelest werd met een kop koffie of een glas bier. In totaal werden op de Ringdijk de volgende soorten verzameld: Cochlicopa lubrica, Cochlicopa lubricella, Vertigo pygmaea (1 ex., G. Kroon leg.), Pupilla muscorum, Vallonia costata, Vallonia pulchella, Vallonia excentrica, Helicodiscus singleyanus inermis, Arion circumscriptus (?), Arion intermedius, Arion hortensis, Vitrina pellucida, Vitrea contracta (1 ex.), Nesovitrea hammonis, Oxychilus draparnaudi, Limax maximus, Deroceras reticulatum, Candidula gigaxii, Cernuella virgata, Monacha cartusiana, Trichia hispida en Cepaea nemoralis.

Bij een tweetal soorten volgen hieronder nog enige opmerkingen.

Trichia hispida: het materiaal van de Ringdijk valt conchyologisch duidelijk in een tweetal vormen uiteen. Beide vormen leven naast elkaar. In hoeverre het hier om twee soorten gaat is nog onduidelijk, er dient o.a. nog anatomisch onderzoek te worden verricht. Onderzoek hiernaar is momenteel in volle gang; het verslag hiervan zal elders worden gepubliceerd.

Helicodiscus singleyanus inermis: dit slakje werd op de volgende data van de Ringdijk verzameld:

16-IX-1977: leg. G. Kroon (1 ex.)

24-IX-1977: leg. W.J.M. Maassen (+ 50 ex.) en F.W. van der Wart (22 ex., waarvan 1 met ingedroogd dier).

15-X-1977: leg. R.A. Bank (7 ex.), W.J. Kuijper (2 ex.) en F.W. van der Wart (55 ex., waarvan 2 met ingedroogd dier). Wim Kuijper nam nog enige dieptemonsters met het volgende resultaat:

0-2 cm: 2 lege huisjes
2-5 cm: 5 lege huisjes
5-15 cm: 10 lege huisjes
15-25 cm: niets

17-XI-1977 : leg. G. Kroon (82 ex.)
26-VIII-1978 : leg. R.A. Bank (1 ex.) en W.H. Neuteboom (1 ex.)
?-XI-1978 : leg. W.J.M. Maassen (24 ex.) en T. Meijer (+ 20 ex.)
6-X -1979 : leg. R.A. Bank (2 ex.), E. Gittenberger (3 ex.), H.J. Hopman (6 ex.), A. Stiva (5 ex.) en A.J. de Winter (1 ex.).

In totaal dus zo'n 301 exemplaren. Het grootste gedeelte van het materiaal ziet er zeer vers uit. Op mijn huisjes ontbreekt ieder spoor van spiraalsculptuur (bekeken met een vergroting van 80 maal). Voor zover ik weet is dit de rijkste vindplaats van Helicodiscus in Europa.

LITERATUUR

BANK, R.A., 1977. Het voorkomen van Cernuella (Cernuella) virgata (Da Costa, 1778) in Amsterdam.- De Kreukel, 13(1-6):3-4.
MIENIS, H.K., 1968. Monacha in en om Amsterdam.- CB Ned. Malac. Ver., 127: 1362-1363.